Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2. гр. ч. од врсте за три пута.
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 76. У Београду, 10. Јула 1865. ГОДИНА V.

Претплата за „ВИДОВ ДАН“ за овај други погодишњи течај, што је наступио од 1. ов. м., прима се непрекидно. Листови се још могу добити сви.

Од како се изродила позната министарска криза, аустријски листови а понаособ бечки разбијају једнако главу нагађајући који ће бити министри и какав је њихов програм. Једни се боје а други се надају, сви пак више се старају за љуску него за језгро.

Јер на једно чини нам се да су заборавила уредништва у царском граду, а на име да Аустрији величина стоји не до тога хоће ли Белкредија бити министар државни или унутрашњих дела или само дворски канцелар за наследне земље, хоће ли програм бити више мађаристичан или германистичан, него са свим до тога хоће ли народи аустријски бити задовољни или не.

Залуду ће бити сва политика, која би хотела да је праведна само једној народности или двема, а друге да не држи ни пода шта или само мало да се обзире на њих. То би произвело, да држава буде на једној страни здрава а на другој болесна т. ј. другим речима да Аустрија остане у анормалном стању.

Хоће ли Аустрији да се прибави основа поузданог опстанка и сигурног напредовања, то — пошли ма за којом партајом, ма за којим начелом — морају се пре свега постарати да све народности, које скупну државу сачињавају, добију устав, који би одговарао њиној народној личности, њиној историји, њиним традицијама, а нарочито њиним правима. Ваља се дакле оставити супрематије и препондеранције једнога народа над другим, — тога се ваља оставити па да ни један народ не буде подчињен другоме. Треба ли све народности да припадају Аустрији, то и Аустрија мора свима припадати подједнако, свима заштићавати права, и законом и уставом заклонити сваку да се не гази и не вређа. Да се сви народи у царству не само по праву него и у ствари изједначе, то је неопходан услов његовој будућности, па с тога и главна брига сваком министарству, било ово које му драго.

Из овог узрока свако се бечко министарство, па и ово што ће сад да се састави, мора обазрети и на народност словинску, којој је постојбина у унутрашњости Аустрије.

Шта иште Словинци?

Њих има 1,370.000 душа, па везани осећањима, историјом и пореклом ради би били да се и политички вежу према унутрашњости, а према спољашњости т. ј. према скупној монархији да су уставом уједињени. Корушка, Штајерска, Крајнска и Приморје — то су земље у којима станују Словинци (а у двема тима и као апсолутна већина), па заслужују да имају и своје представништво код двора и свој сабор код куће. За што да су Словинци поцепани на четири стране и да имају четири сабора, кад су један народ и кад правичност и природна потреба изискују да су уједно, да сачињавају народну јединицу? А да Словинци и право имају на то, то се можемо посведочити историјом, ако поред природнога права треба и историјско да се покаже. Године 650 после Христа све су ове земље припадале великоме словенском царству под Самом; доцније се по несрећи земље овог царства поцепају, и свака од помепутих словинских имаће своје владаоце, под којима су стајале једнако од 8. до 11. столећа У течају 12. и 13. столећа дођу под Хабсбурговце. Карло Хабсбуршки, син Фердинанда I., уједини их на ново год. 1564, и у то време имале су поред својих понаособних сабора и сабор општи. Године 1747 беше за њих установљено код царског двора особито представништво, а добише и суд за себе. Под Наполеоном ове су земље састављале краљевство илирско.

Не мање дакле као и друге народности аустријске могу Словинци тражити историјска права и искати да им се та уваже. Треба ли да се не мари за ова права, сме ли и може ли се то чинити? Може ли речи бити да се царсво уреди чврсто и постојано, докле и једне само народности има која по праву и природи није констиуована? Великој згради не сме ни једна страна бити слаба, — иначе ће се срушити.

Министарство које дође не сме не обазрети се на ова посматрања. Свакој влади на горњем Дунаву, која правно не би задовољила све народности, залуду је сав посао и не ће иза себе оставити историјска имена. Напротив имена ће се оних државника светлити у потоњим нараштајима, који подигну Аустрију на задовољству свију њених народа. Јер така само Аустрија сила је за векове.

ПИТАЊЕ НАРОДНОСТИ У УГАРСКОЈ.

VIII.

(Свршетак)

Видимо дакле да држава св. Стевана има своју са свим особиту, врло важну и одвећ карактеристичну особину, а у једно и праизворну својину, која је, као што већ споменусмо, у основној идеји образовавшег се живота државног.

Па као и свака особита прилика, тако и то мора да има својих последица, на име такових, да утицај њихов и моћ њихова што натерује мора самостално да расте и јача и онда, кад се силом ради напротив.

Тих последица доиста и има, а у главноме могу се у овоме означити:

Будући да темељи угарској држави нису у религији, јер тад би у темељима својим имала више а наравно слабих ступаца, него су у државном уставу; а будући је овај устав автономнослободан, јер је словенскога порекла, а у себи садржи хармонију, јер једнакост свију стихија према појму државном: то се отуда са свим логички изводи двоје, т. ј.

1) с одржањем земаљског устава и његовим оснажењем мора све више развијати се и тврд корен ухватити законита једнакост свију народности, које се под његовом сенком крепе животом; и

2) ко или шта доводи у погибију ову автономију, која је душа уставу, а будући је устав душа држави — то и душа државном организму, тај или то је смртни непријатељ угарској држави у опште, и трпети се не сме, као што се не сме трпети прождрљива ватра, која би се у кући којој родила.

Земаљска дакле автономија је као неки аманет прошлости, која је с њом била срећна, као застава, под којом је Угарска постала велика, јака и слободна, — она је светиња свима народностима круне св. Стевана, тврда точка у усколебаној садашњости а чврста залога у будућности која ће по приликама и њином неизбежном развитку на истоку Европе бити бурна. Автономија, која ту закључава у себи равноправност свију државних удова, Угарској је Архимедова точка, с које се она може прихватити своје будућности па будућност своју и подићи начином, који је за угарску историју достојан, ма се иначе шта око Угарске догађало.

Да је ово ствар, која је неопходно потребна угарском државном животу, то ће — надамо се — признавати с нама многи, а то искључује све што потреби овој смета, као што живот искључава смрт. По томе из државнога живота угарског пре свега другога искључује се по новим, у Француској и Пруској највише и апсолутно употребљеним појмима организована централизација, а нарочито централизација административна.

Нека је по себи централизација Бог зна како добра, шта више — нека је по суштини својој и од користи, ипак као што су вода и ватра по себи ствари врло корисне — а у извесним случајима вредоносне: тако и централистичан начин уједињавања у врло многим случајима од превелике је шкоде, и ако ћемо праведни да будемо, то га морамо видети у његовом специјалном примењивању па онда суд свој да изречемо. Понаособно у Угарској потпуна централизација врло је добро средство да се држава упропасти, јер противна будући природи житеља земаљских и попреко стојећи у противословљу с њином историјом мора она у њима онај исти утицај произвести, који суша производи код растиња, које само у влази може да напредује, или хладноћа код биља, које животу свом стихију налази у топлоти. Хоћемо ли држави којој да наметнемо нешто, што је њеној природи са свим страно, то ћемо природу ту уништити, и онда постане нешто, чега као неприродног врло брзо нестане.

Запитајмо дакле сада и по други пут: какво треба да је ту јединство државно, па ћемо наћи одговор у овоме што смо рекли, а тај је: да јединство државно треба да је тако, како ће непоремећена остати автономија појединих удова државе угарске. А почем смо видели да је у Угарској автономија тесно скопчана с једнакошћу међу народностима, то онда из овога произлази, да је граница државном јединству крајњи ступац, последњи крајеугли камен на граници народне равноправности.

Но кад се у Угарској због њене историјске и природне потребе не може централизација извести до у најмање удове, кроз цео управни апарат, тиме ипак не искључава се ограничена примена њена; вршци земаљске управе могу свакако бити организовани у смислу идеје централистичне. Званични н. пр. језик код највиших земаљских власти може бити мађарски, — шта више — сабор у Пешти као законодавни вршак може узети мађарски језик да на њему ради. А и врховној земаљској влади може се оставити нека власт над целином. У скупу дакле ми бисмо ради били да се задржи автономни устав с основима равноправности, и по томе да се све децентрализује као што иште дух угарске државе, али и на вршку земаљске управе да се призна централизација или — правије говорећи — централизовано уређење њено.

Толико на сваки начин чини нам се да је потребно па да угарска држава може достојним начином бити праведна према ономе што ново време и спољашњи свет од ње иште. Јер као и г. барон Етвеш не губимо ни ми из вида да су многостручни интереси, произведени лепим напретком последњега века, много већма него отпре приближили народе једно другом, и по томе да влада земаљска мора имати довољно моћи да те интересе и код куће и на страни чува, и да влада

угарска, почем централизација свуд око угарске слави таке тријумфе, не сме заостати иза њих у погледу средства за моћ и снагу своју, а на послетку да и сами материјални интереси угарских народа иште владу с повећом влашћу, — то све ми не губимо из вида никако, али и мислимо да је начин централистичног уређења, као што га ми хоћемо, потпуно довољан да се све ово постигне.

Тад би сачувано остало јединство државе а земљи да се не повреди автономија, која садржава у себи правну и народну равноправност.

ОБРТНИЦА од ХАРТИЈЕ с МЕТАЛНОМ ОСНОВОМ.

(Продужење.)

Такве су банке већ саме собом у изузетноме стању. Одговорност не спада на њих свом својом тежином, него се подељује и на оне који им монопол дадоше. Оне ће лако пристати да учине какву опасну спекулацију у корист државе, надајући се наравно да ће их држава помоћи и подржавати ако се под њима земља стане трести. Ми и опет кажемо, данас се чини мило за драго; кад банка хоће да јој држава хатар чини, мора и она држави хатар чинити. А шта отуда може доћи и шта отуда обично и долази, ено видимо у аустријске народне банке. Влада је била и пре 1859 силно црпела свој кредит на банци, а те јој године мораде ова дати још 100 милиона у зајам. И пре овог тренутка обрт је био пун натучен банкнотама па се наравно она операција и није могла извршити а да се банкноти народне банке не да курс на силу. А кад се банка једном ослободи обвезаности да банкноту, коју изда, мора на захтевање опет у метал разменити: онда је ту већ лакше изгубити са свим из рачуна праву потребу обрта. Метални се новац повлачи са свим из обрта, крије се или се извози из земље, — у Аустрији особито да подмири разлику биланца и да плати интерес на државни зајам учињени у страних капиталиста. Сви се рачуни своде на ону нову обртницу, која је у безразложној маси поплавила обрт; цена свима добрима скаче; ацио се пење; увоз с почетка може бити јак, извоз постаје све слабији, мало после цео обрт пада снагом;*) у земљи је капитал све скупљи, прве потребе за живот скупе па и рад је скуп; трошкови око продукције расту а већ с тога извоз слаби, јер најпосле само се оно с користћу извести може, што се у овој земљи с мање трошка производи него у оној у коју се извести жели. Биланц увоза и извоза не може да је у корист Аустрији. И курс меницама не може да буде друкчији него неповољан по Аустрију. У Бечу се менице на стране трговце купују с премијом, на страни трговина аустријске менице тек с јаким дисконтом. Сва продукција застаје или бар посрће; држава, која има непрекидно својих потреба а још највише у овако заплетеном стању, а којој се с посрнуте продукције украђују знаменити извори прихода, мора да се окреће непосредној порези, да је увећа што само може бити, мора да живи у неколико и на рачун будућности узајмљујући знамените капитале ако не у земљи а оно на страни, па ће још можда бити у невољи да посредну порезу на намирнице општих каквих потреба јако потера. Ово је што у самој ствари у Аустрији и налазимо. У Аустрији, којој су прошле године царине донеле *само* 15,700.000 фор., дошло је од акцизе прихода 59,100.000 фор., од монопола соли 41,800.000, дакле од порезе на унутрашњу трошњу (и већином потребну потрошњу) дошло је 100,900.000 фор., а ту никако и не рачунамо оних 61,900.000 фор. што дође од монопола дувана! Тако вам је то права беда и невоља. Али друкчије није могло да буде, кад се у првоме часу искушења не одржаше не окусивши од забрањена плода.

Свакојако ми смо тврдо убеђени, да ни монопол ни привилегије не могу осигурати обрт од опасности неуредно вршене емисије нота; шта више мислимо да је монопол мамац, који не вређа таку опасност. Да и сами они, који дадоше монопол или привилегије, нису мислили да је тим самим обрт доиста и осигуран да се емисија не употреби на зло, види се и отуда, што највећи део таких законодаваца гледаше да особитим наређењима органски живот емисије нота доведу да буде прорачуњено механичко покретање. Мало не свима банкама на континенту европскоме (а и у Енглеској) одређена је граница до које могу издавати банкноте, или је одређен одношај у коме треба да буде количина банкнота у обрту према готовини у каси банкиној. Тако у већини устава банкиних стоји, да банка не сме имати у обрту више нота него три пута онолико колико јој износи метална готовина; неке банке могу имати четири пута толико (баварска менична и типотекарна банка, грчка народна банка и т. д.); друге неке само два пута толико. Сва ова наређења немају стварна основа. Како се може одношај ужне готовине према количини нота напред определити?! Одношај тај мењају знаменито и најмање сигнице, најситније особине онога круга у коме банка ради. Ако је искуство показало да је енглеска банка сигурна ако држи у каси у металној готовини једну трећину од суме банкнота у обрту или управо од суме коју представљају њезине обвезаности, то овај одношај вреди само за енглеску банку, вреди у оним приликама у којима она ради. У Шотској тај одношај већ не вреди, него шотским банкама ваља држати обично половину суме банкнота у обрту, у металу у приправности. Грчка народна банка узела је у свој устав од 1844, према уставу баварске меничне банке, обвезаност да у каси држи у металу само једну четвртину од оне суме коју износе банкноте њезине у обрту, па је већ четири године после свог уређења долазила у невољу да обустави размењивање својих банкнота у метал (у 1848). Што је најгоре, монополоване и привилеговане банке гледају само да строго испуне наређења свога устава не обзирући се на праву потребу обрта и на друге прилике. Тако долажаше, да су ноте покривене бивале с $33\frac{1}{3}$ процента металном готовином, а депозити, који се у свако доба поискати могоше, ни готовином од $4\frac{2}{4}$ проц. (Пруска банка у Септембру 1856.) А зна се да су банкерске кризе поглавито и долазиле отуда што се депозити нагло и у великој маси натраг поискаше, а не баш што се увек ноте у маси подносише. Тако н. пр. и велика криза у северној Америци у 1857 год. Људи, који су мислили да оним наређењима осигурају обрт од потреса, заборављали су са свим да банка осим нота има још и других својих обвезаности. Особито се заборављало или се није увиђало како су депозити важни по народну привреду, а особито они који се дају банци на руковање, управо су уштеђевине које се у банкиној каси капиталишу. Кад се рад тобожње сигурности оних личности у обрту, које постају сопственици банкноте, доводе депозити у већу опасност, онда ће ризик такав претегнути оно мало интереса што банка на депозит може дати, те ће се слабо што и доносити на оставу и на руковање банци. Ми и опет кажемо, одношај се онај не може напред поуздано одредити, а још мање на дуже време. Треба се само сетити, да издавање банкнота зависи потпуно од јачине и потребе обрта, а не обратно. Масу банкнота у обрту не одређује *понуда* него *тражња*, премда је врло за веровање да понуда под згоднијим условима може у први мах тражњу да охрабри. Тражња она опет зависи потпуно од стања обрта, од топлоте обрта која потерује спекулацију на више; а сам је обрт тако рећи живо створење, које се миче, спотиче, застајива, рачуна и спекулира, ма да се баш на већем степену развитка може у рачуну да превари. Обрт расте или опада, он је вечито у приливу и одливу, а банке, које излазе у народну привреду да служе томе обрту, треба да иду с њиме и по њему да се владају. У години 1847 обустављена је велика криза трговачка у Енглеској само тиме, што је влада особитим актом овластила банку енглеску, да се не држи онога што је наређено у Пилову закону од 1844, по чему је издавање банкнота везано било. Тако и у год. 1857. Кад је на прилику ограничено јако, колико ће се нота издати моћи а обрту треба обртница, онда се он довија томе свакојако, прелазећи често на опасне форме кредита. У опште у последње је време критика показала неоснованост оног начела, које је у науци познато под именом „Currency Orinciple“, а по коме број банкнота у обрту треба да јача и пада с јачањем и опадањем металнога новца. Тако су последња истраживања показала да је неоснована мисао изведена из оног начела које поменусмо, а то: да с опадањем банкнота опада у обрту и број меница. У самој је ствари са свим обратно. Механички утезати емисију нота не одговара ни мало правој природи банкноте и не може у самој ствари да постигне оно чега се ради предузело. (Продужиће се.)

*) Царине су у Аустрији донеле у год. 1857 у округлој суми: 17,700.000, а у 1864 15,700.000 фор.

БОРБА У ЖИВОТУ.

Трећи део.

(Продужење)

„Ти си се задоцнила, Климо!“ рече Британ.

„Да видиш, Вењо, баш сам ти имала много посла!“ одговори она старајући се брижљиво да се без штете пренесу у кућу све оне корпе и завежљаји; „осам, девет, десет, — а где је једанаеста? — О, моје корпе! једанаест, сад је све у реду. Испрегни коња, Харо, па ако се опет осипљује онда му подај ноћас топлу пићу, — осам, девет, десет шта! — Та где је једанаеста? — О, ја заборавих, — добро је; како су деца, Вењо?“

„Добро су, Клименто.“

„Нека, нека да Бог!“ рече Британовица па ослободи своје округло лице од великог шешира (јер је међу тим била ушла с мужем у крчму) па поче да глади косу своју рукама.

„Де да се пољубимо, старче мој. —“

Британ брзо беше готов на што га позиваше.

„Чини ми се,“ каза Британовица па завири у своје џепове и извуче читав дењак малих књига и згужваних хартија, с правим леглом залога, „да сам баш све свршила. Рачуни су сви измирени — репу сам продала, — пиварев сам рачун прегледала и платила — чибучиће за пушење наручила сам — седамнаест дуката и четири гроша платила сам у банку — што смо дужни били лекарине доктору Влади за малу Климентицу, то опет није хтео да прими, баш ништа.“

„Ја сам и мислио да ће тако бити,“ одговори Британ.

„Не, вели да добијеш Бог зна колико деце, Климо, не ћу ти, вели, узети баш ни по паре. Па све да ти даде Бог двадесеторо.“

Британово се лице некако развуче у збиљу, и он се нешто мучно загледа у дувар.

„Је л' да је то лепо од њега?“ упита Климента.

„Врло лепо,“ одговори Британ. „То је онака доброта, којом се не ћу ни на који начим преко мере послужити.“

„Не“, упадне му у реч Климента, „да бог-ме да не. — После, ето продадох коњица и за њега добих осам дуката и два гроша; па и то није рђаво, је л' да није?“

„Са свим је добро“, рече Вењо.

„Мило ми је што ти је по вољи!“ повиче жена његова. „И надала сам се да ће тако бити; и сад мислим да је то све и тако будући да сад немам ништа више да кажеш то остајем твоја и тако даље Климента Британовица. Ха ха, ха! Ето, узми све ове хартије па их закључај. О, почекај мало. Ево наштампан оглас да га прилепиш на зид. Још је мокар како је изашао из штампе, како лепо мирише!“

„А шта је то?“ рече Вењо погледајући на оглас.

„Ја не знам“, одговори му жена. „Нисам ни речи прочитала.“

„„Продаја јавном дражбом,““ читаше крчмар „код тренице“, „„у случају ако се не учини приватан уговор.““

„Они увек мећу то“, рече Климента.

„Јесте, али они не мећу увек ово,“ одговори он. „Погледај овамо. „„Кућа““, „„стаје““, и тако даље, „„шибљаци““, „„све у једној огради,““ и тако даље „„господа Сничић и Крагић““ и тако даље, „„зграде за увесељење, један део од имања без дуга Михаила Вордена, који је намерио да се на страни настани.““ —

„Намерио да се на страни настани!“ понови Климента.

„Ево, тако пише,“ рече Британ. „Ево погледај!“ —

„А баш сам данас чула где се у старој ку-

СТРАНЕ НОВОСТИ.

На политичном пољу права је мајина, коју прекида само поветарац од шлезвиг-холштајнског питања. Кажу да нема ништа од састанка међу царем аустријским и краљем пруским у Гастајну, а ако и буде штогод да ће проћи без успеха ако се Пруска не остави тежње своје да војводства присвоји себи и ако се не одрече оних захтевања која је Февруара месеца поставила па Августенбурговићу боље не успоштује права. „*Келн. Цтг.*“ изјављује да Пруску само несрећан рат може натерати да учини то, што Аустрија захтева. Раздор је дакле међу Аустријом и Пруском велик, и неки листови представљају да су оне већ близу и са свима да се заваде. Бизмарк је под 30. пр. м. оправио у Беч ноту наваљујући да се херцег Августенбурски на сваки начин удаљи из земље, и о томе се сад води жива преписка међу бечким и берлинским двором. Официозни пруски листови кажу изреком да се о ствари шлезвиг-холштајнској не може ништа радити док се херцег Августенбурски и његова споредна влада не уклоне и уз то не определи како по међународној основи Аустрија и Пруска стоје као заједнички господари земље. За Августенбурговића веле да ће било лепо или на силу отправљен бити преко границе заједно с пријатељем својим комисаром аустријским, а војводства се у исто доба од стране Пруске поставити у стање опсадно. Ако је доиста све овако, онда ту нема ништа од мирне погодбе, и јадна се полабска војводства налазе у жалосном стању онога, преко кога се чобани туку. Али доиста нешто и има у ствари. Аустријски посланик код баварског двора гроф Блуме дозван је у Беч, и већ се тамо налази. „*Вандерер*“ каже да је то у свези с оним што се немачки савез спрема да учини у ствари војводској. Некидашњи састанак првих министара баварског и саксонског у Ляписци показује да се о нечему ради. А од то доба договори су међу средњим државама здраво напред пошли те је дошао час, где ће се и бечки двор морати да умеша. А како сада ствар стоји, ово умешање тешко ће бити противно тежњама средњих држава; али и што ће Аустрија заједнички да ради са средњим државама, тим је мање прилика да ће то помоћи да Пруска обрне своју политику те да се решење ствари ускори. На тај начин дошло би већ било до тога да се у Немачкој распали грађански рат. Али тешко је веровати да ће се баш дотле терати мак на конац.

У Бечу још није обнародовано који су нови министри наименовани, али се изгледа сваки час, у толико више, што је „*Вин. Цтг.*“ јавио званично да је гроф Павле Сењеија постављен за таверника у Угарској. „*Дебата*“ очекује сад да изађе и указ, којим ће отпуштен бити намесник гроф Палфија и гроф се Апоњија поставити за врховног земаљског судију. Пољаци су спремили новом министарству адресу, у којој траже Галицији земаљску автономију по историјским правима њеним.

„*Ендепанданс*“ пише како је Пруској послужила срећа савладати отпор, на који је наилазила у јужној Немачкој с француским трговачким уговором, па сад има да уклони с пута сметње које не даду да се међу Италијом и царинском заједином закључи такав уговор. Али ће јој то много лакше изаћи за руком, јер првим уговором доиста су Немачкој оштећени неколики индустријски интереси, а од овога другог скоро сву ће корист прибрати Немачка. — Знамо како се пруска влада није могла погодити са скупштином за буџет, па је остала без буџета и ове године као и прошастих. Да би се колико толико дао законит вид државном домоводству, под 23. пр. м. издата је краљева наредба, која одређује приходе и расходе земаљске за ову годину. Ту је све прописано онако, као што је предложено било у буџету, који је скупштина одбацила. Шта ће ова нарсдба да каже, то је доста јасно, и да се не каже ништа. Ту је са свим друкчије а не као у Насави или Курхесенској. У Келну су се договорили наредни посланици од либералне партаје на прошлој скупштини да данас 10. ов. м. држе светковину. Власт им је то забранила, али они се не обзиру на забрану већ су светковину спремили. Ако власт није попустила, то можда је у Келну сада позорје озбиљних догађаја.

По Паризу се приповеда, да Аустрија хоће да уступи Италији Млетке ако би могла добити Влашку. У том случају Русија би добила Молдавију. Али — примећавају једне новине — у Паризу никоме а још најмање цару Наполеону не пада ни на ум да тражи од Аустрије да напусти Млетке. Који таково што казују, ти не знају куд тежи цар Наполеон, а баш што у Бечу знају шта о тој ствари он мисли отуда се надају да ће предлози, које Француска учини царском кабинету у смотрењу Италије, бити добро примљени. — Официозни дописници говоре много о поверљивим пријатељским договорима међу Енглеском и Француском, којима хоће да се споразумеју за оно што их из Америке може снаћи. Мисле доиста да су се тим поводом оба кабинета придружила један другоме; али то приближење није непријатељско сједињеним државама, напротив гледаће да се с њима погоде путем пријатељским. Говори се да ће енглески наследник принц Илски доћи да походи царски двор у Фонтенблу кад се сврше маневре на мору. — Сину царевом сад је добро, — са свим је оздравио, и цар је имао 7. ов. м. отпутовати.

Скорим ће се доказати да је залуду било свима, који су се радовали казивајући да су последњи договори међу Римом и Италијом са свим покварени. Као што се чује, кардинал је Антонелија писао грофу Ревелу јавивши му да је римска столица готова под извесним условима пустити се опет у дововоре. Пут грофа Сартижа у Валдијеру, где се бави краљ Виктор Еманујимо, по свој прилици биће у свези с овим расположењем римског кабинета. „*Италија*“ јавља да је папа Пије IX. наумио да сазове васеленски сабор, на који ће имати доћи сви хришћански архијереји. Пије IX. сматра тај сабор као највећу славу свог понтификата, и скорим ће га званично обзнанити. На овом сабору ће духовни пастири католичанског света да реше како ће папство стајати према Италији.

Писма из Мадрита описују стање ствари у Шпанији тако смутно, да ће се краљица тешко вратити кући ако оде у Француску да походи цара Наполеона. Један париски дописник „*Келн. Цтг.*“-а каже да би састанак тај имао за њену династију да буде демонстрација против партаје иберске, а за ову се држи да ће пре бити у Паризу него ма где у Шпанији или Португалској. А најневероватније је што кажу да Енглеска иде на руку да се Шпанија и Португалска стопе у једну државу. У Шпанији се не ради ни о чем другом до да се заведе истинита уставна влада а искорени камарила и утицај свештенички који је с њом у свези. За овим теже напредњаци, и О'Донел ће, ма да није њихов човек, морати на ту партају да се ослони ако је рад одржати се. Што кажу да О'Донел хоће краљицу да збаци па да регенство у име принца Астуријског узме у своје руке, то ће бити само нагађање, које никаква друга основа нема до познату частољубивост херцега Тетуанског. Што пак „*Келн. Цтг.*“ говори и о републиканској партаји, „која није без моћи“, тим показује да не зна како је у Шпанији. Међу Шпањолцима има демократа, али републиканаца нема.

Повереник мехиканског цара г. Елиот, који је имао код француског и бечког двора да изврши неку поруку, пре него што се кренуо у Нови Јорк, где ће да ради да влада сједињених држава призна царство, био је у Лондону код лорда Палмерстона, с којим се дуго разговарао. Палмерстон никако није хтео пристати ни на што, што му је он представљао.

25. ов. м. погубљени су у Уашингтону сви они, за које смо у прошастом листу јавили да су осуђени на смрт због убијства Линкунова. Знаменит неки број северне војске извезао се на приморје тексаско и на ушће Ију-Гранда. Чује се да ће цар Максимилијан на скоро декретом својим уступити Француској мехиканске провинције Сонору и Дуранго. Овај глас држе у Лондону да је са свим поудан.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Од почетка овога месеца завладала је код нас велика врућина, при којој је управо благодет што имамо хладну илицу, коју је за употребљење публике подигао на Сави саграђанин наш г. Милош Димитријевић. Свак се, који је год ишао да се купа, могао довољно уверити да је илица та удесно уређена и да потпуно одговара свакој потреби. Једно јој је само недостојало, а на име што није имала учитеља за пливање, но сад се и за то постарало, и у њој се налази вешт уритељ, који је већ многе а нарочито децу предузео да обучава. Мислимо да ће нам излишно бити да доказујемо како је пливање врло добра и полезна ствар, како се нарочито деци пливањем, које је такође један род гимнастике, лепо развијају и крепе мишићи и удови телесни, а то их учини да су здрава и снажна. Зато ће свак од родитеља погрешити јако који се не послужи овом приликом па дете своје не да научити да плива. А мимо то толико има несрећних прилика где човек живот и себи и другоме спасе само тиме што зна пливати. Нека дакле нико не жали ону малу награду, коју ће учитељу платити, па нек се постара да му се деца обуче у пливању. Тим ће и предупредити да деца на овој врућини не тумарају сама по води и тако себе опасности а родитеље своје бризи а у несрећном случају и црној жалости излажу.

О МИНЕРАЛНИМ ВОДАМА У СРБИЈИ.

|| Од више година влада се наша брине како да уреди минералне воде, којих у земљи имамо врло добрих, па да се болесници, који код њих траже помоћи, могу удобно сместити и по медицинским правилима употребљавати их. Но ова се намера не могаше до сада извршити, јер нам недостају средства, а било је врло много других потреба које су пречe па их је ваљало подмирити; сада је дошао ред и на ову опште увиђену потребу, и влада је у колико смо дознати могли пронашла средства, да се стање минералних вода у Србији поправи.

Говорећи о минералним водама у Србији и о побољшаню њиног стања, не мислимо да се уреде и за употребљавање удесе све минералне воде, које су у Србији познате.

Пре него што се по правилима почне уређивати минерална вода, нужно је да се уверимо о лековитом својству њеном. А да л' је која минерална вода доиста лековита, о томе се као и о сваком другом леку уверити можемо само искуством; ту ни анализа, ни теорија, ни сравњивање не може напред казати каква следства може која произвести.

Шта која минерална вода вреди, то се не суди по анализи кемичкој, као што се по њој не суди ни о лековима. Кад се први пут — на име у 15-стом веку у Шпанији, а пре тога у Перуванској у Америци — кинина почела употребљавати као лек, и њена се снага противу грознице упознавати, нико није најпре предузимао да анализше ту кору, — снагу је њену показало само искуство. Опијум је после две и више хиљада година анализован, а за цело време пре тога употребљавао се противу болести врло сходно и с успехом. С минералним водама тако је исто, анализом њиховом не може се точно определити у којим имено болестима поједина вода помаже. Кад најточнију анализу неких минералних вода сравнимо с оним шта оне управо чине на човечији организам, то видимо да по њој самој не можемо ништа закључити, и отуда је што многе познате минералне воде по својој снази још ни данас нису точно кемички определене; јер што оне више или мање имају у себи ове ил' оне соли, то нам не може служити за правац у лечењу болести.

Најславније и најпознатије минералне воде не садрже у себи више кемичких честица, но што их има обична пијаћа вода. Неке минерал-

---

ћи шапута да им је готово пола обећано да ће им се скоро послати бољи и потпунији гласови о њојзи!“ рече Климента вртећи главом брижно, и тапкајући своје лактове као да јој је спомен на старе дане и нехотице пробудио и старе обичаје. „Ej, ej, ej! онима ће тамо баш тешко пасти ово.“ Британ као уздахну, поврти главом и рече да не може да дозна никако шта је у ствари а одавно се тога истраживања и оставио. Иза то. га он поче да утврђује оглас баш до прозора, а Климента, која се за неколико тренутака нешто замислила била, подиже опет главу, чело јој се опет разгали, па онда потече да види како су јој деца.

(Продужиће се.)

не воде једва анализом издају по 10 до 20 грана на либру, па се називају минералне, а вода н. пр. средоземног мора, која издаје 40 пута више соли, није минерална. Неке пак минералне воде имају снагу са свим противну ономе, што би се по кемичкој анализи претпостављало: кухињска н. пр. со раствара меуриће крвне и побели их, а по пропису као минерална вода узимана лечи бледило хлоротично. Познато је да да су неке воде, као гастајнска, вилдбадска и т. д. кемички негативне, а ипак на животињу имају тако снажну силу и од више се векова с успехом употребљавају у извесним болестима.

Точно по квантитативности анализовати минералне воде заиста је врло важно, али више ради тога да се задовољи неким сколастичним теоријама, него за практику, јер до данас анализа још није могла разјаснити снагу минералним водама; кемички састављене минералне воде немају оне исте снаге, коју имају природне воде па и с мање саставних честица; шта више кад се један пут одвоје саставне честице у једној минералној води, после се не могу опет саставити да исту снагу имају. Узмимо за пример со и воду из Карлових Вара. Можемо пет пута више узети соли из Карлових Вара него што је имају у себи два крчага природне тамошње воде, па опет самом сољу не ћемо имати ни пола оне снаге на организам, колико самом водом.

Воде, које су код нас искуством показале шта вреде, ово су: алексиначка, брестовачка, јошаничка и рибарска бања, и те су све вруће; ковиљачка је бања млака, а буковичка кисела вода хладна је.

Овим је водама анализа квалитативна позната по Хердеру и Илићу, с тога нам квантитативна анализа није ни потребна, та нека доцније буде предмет рада и упражњавања наших кемика; јер анализа једне исте воде с једног истог сталног извора, чињена после неколико година, није једнака а снага те исте воде остаје увек једна иста.

Знамо из искуства да се у алексиначкој бањи највише људи помажу од ревматизма, од неких отока на слезини и материци, од старих убоја и т. д., напротив да се од скрофула, венерије и других неких болести не помажу; како пак и код нас има доста болесника, који пате од оних прво споменутих болести па траже помоћи на тој минералној води: то је у општем интересу да се ова бања прва уреди као што треба за купање, и станови потребни да се код ње подигну за пребивање болесника; јер нарочито они, који од ревматима пате, кад морају као сада да пребивају по којекаквим ниским, блатом помазаним и влажним кућерцима, не могу од ње имати никакве или врло слабе фајде својој немоћи.

За овом бањом најважнија је за сада ковиљачка, а за употребљавање није ни најмање удешена, премда се од ње помажу сви, који пате од простих рана и скрофулозних и различитих кожних болести, од шуге, скрофула а нешто и од костобоље и шуљева.

После ковиљачке бање за нашу потребу долази буковичка кисела вода, такође од више година знатна, која до данас ни најмање није попустила у лечењу од катара у желудцу, цревима и бешици, а у неким случајима и од надувености црне цигерице а у следству тога и од шуљева; она помаже некима и од катара у душњаку, али ту више као хладно купатило крепећи раслабљене балаве кожице у истоме Поправивши свариваше у желудцу код људи, који од тога пате те зато ослабе, у тих оснажи крв и лечи болести, од којих код нас толики свет пати и помоћи тражи; зато и заслужује та вода да се удеси као што треба за употребљавање, пак ће тек онда и боље помагати у извесним болестима. Наравно помоћи не може у свакој болести, нарочито у онима као што су кашаљ који дуго траје, јектика, шкрофуле и т, д.

По важности својој за овом минералном водом иде рибарска бања, јер она има неку специјалну своју силу на ревматизме, убоје, узетости пошто је прошао удар крви или на убој, оток слезине, нешто на шуљеве; скрофуле, болести желудачне, сифилитичне појаве и кашаљ не лечи, и шта више у многим случајима их погоршава.

Опрема брестовачке бање могла би се на послетку предузети, јер је тамо већ нешто удешено, а она нема специјалне снаге своје, нити је довољно позната, као ни бања јошаничка.

СПРЕМА ЗА ГРАЂУ ИСТОРИЈИ ПРАВОСЛАВНЕ ЈЕРАРХИЈЕ У СРБИЈИ.

(Продужење.)

Читалац ових врста видеће да је ово покушај и прост нацрт пуштен у јавност с том намером, да се дође до потпунијих података из уста оних, којима су боље познате наше ствари од ранијих времена. Грешио би свак који би писца упућивао на архиве епархијских власти. Камо да ту има што се иште за историју отачанствене цркве. Само се зна за митрополита београдског Антима да је имао секретара у лицу нашег покојног Јакшића, и за првог српског митрополита Мелетија да је имао секретара у лицу покојног Лазе Зубана За све остале архијереје у Србији не зна нико казати да су имали секретаре или писаре. Можда је послова званичних било врло мало или је зар по наслеђеном обичају рађено све усмено. Тако дакле архиву замењује и мора да је замењује казивање овога или онога који је доста непоуздан и који оно што зна зна по чувењу. Мислим да би се једино у архиви кнежевске канцеларије могло наћи писама, којима би се објаснити и осветлити могао овај или онај догађај. И ово што је овде нарећано од године 1792, позајмљено је из уста казивалаца, а и ови казују како су чули. Наравно да би све поузданије ишло кад би се налазило грађе у архивама; али коме је било до протокола и архиве пре 40—50 година? У архиви епархијске шабачке консисторије налазе се само два писма од године 1831. Једно је писао свештеник обреновачки Јовица Петровић 21. Јуна шабачком владици Ђерасиму. Увод му је овај: „Молимъ вас мој љубезни отац и т. д. не дирајте ме сада одавде никуда, јере ако би ме одавде покренули, боље вамъ да ме убијете и децу поколете, зашто су се деца научила у чаршији и занатъ уче а и ја се научи у варошу; ако би који што реко ви кажите ја не имамъ другога попа него тога а ја сада оћу да правим што год куће у Палежу.“

Писано је старински, без запете и точке, по три речи у једну. — На самој молбеници нема никака одговора на ово писмо. Друго је писао Миљко Трифуновић из Брусниде 21. Декембра. Каже да је примио дар што му га посла владика и потписује се као „писар“. Ова акта служе само за то да се зна да је године 1831 био на епархији шабачкој владика Ђерасим.

Од године 1832 налази се осам писама. У првом од 22 Јануара № 186 из Крагујевца пише му покојни кнез Милош ово:

„Примио самъ ваше писмо од 18. т. м. заедно съ 80 крилашића. Я васъ увѣравамъ, да сте вы у моіой милости, и несумняйте се о томе; а што ми ниє отъ васъ повољно было, то є, што нисте о празнику у столици архіерејства вашег били.“

„Я самъ и самь ктео, да васъ зовнемъ до себе; но путъ є далекъ, а време зимнѣ Зато оставите долазак ваш донде, докле не пођете по епархіи вашей; пакъ кадъ будете близу Крагуєвца, онда ми дођите. Вамъ благонаклоный.“

У другом писму од 25. Фебруара пише му г-ђа Томанија Јевр. Обреновићка, да је послани дар предала деци својој и шиље му мало августара.

У трећем писму од 24. Јуна № 1714 пише му кнез Милош: „Преосвященый Господине! Разумео самъ изъ почитаємога писма вашега одъ 23. т. да сте у благовѣщенію, и да сте ради к мени доћи; но я сутра одавде полазим у Топчидеръ, да будемъ при положенію темеља капели, кою у Топчидеру градити намѣравамъ, и зато васъ нећу моћи овде дочекати, премда бы ми мило било с вами видити се. Ако волю узимате предаме изићи, да заєдно у Топчидеръ идемо, или да за мномъ у Топчидер дођете, то ће ми мило быти, єръ я себе свагда за ласкателна видимъ, кадъ се съ вами састаємъ; примите дакле за садъ моє почитаніє, съ коимъ препоручуюћи се вашимъ цѣлителнимъ молитвама — остаємъ к услугамъ готовѣйшій.“

У четвртом од 30. Јуна из Совљака — у округу ваљевском — моли четврти брак прота совљачки Стеван Протић за Илију Арсенијевића из Вукићевице.

У петом од 15. Јула № 98 из Шопића у београдском округу пише Мелетије митрополит српски да је походећи своју епархију служио у цркви Шопићанској и да је здраво и мирно.

У шестом од 9. Октобра № 549 из Београда пише г. Јеврем Обреновић како се бивши прото шабачки покајао за оно што је учинио и како му је Његова Светлост опростила погрешку. Па с тога моли архијереја Ђерасима да му и он опрости и прими га кад се врати својој кући.

У седмом од 18. Октобра № 2908 из Шапца кнез Милош Обреновић шиље молбу Живана Дудића и Стајке Гавриловићеве из Богосаваца, с препоруком да извиди је ли тако како се казује у молби, и ако је да разведе брак тако како ће и једна и друга страна с другом приликом бити венчана.

У осмом од 15. Декембра № 153 из Кагујевца пише Мелетије митрополит српски: „Преосвященѣйшій Господине, нашъ у Христа брате! Мы смо вамъ изъ Београда кадъ смо съ Њиовомъ Светлошћу тели амо поћи писали, да ћемо у Крагуєвцу зимовати, и вы сте были явили да ћете за Воведеніє или за Николь данъ амо доћи; но нити васъ нити писма каква до данасъ има; о чему се яко чуди Господаръ; а и я се дивимъ да ништа о себи неявляте. Шабчани кошгодъ амо долазе, не могу о вами никаква извѣстія да нам даду, єръ незнаю гди сте? — Незакоснite дакле што скоріє насъ како о вашемъ здравлю, тако и о пребиваню саданѣмъ, писмомъ вашимъ извѣстити; и ако вамъ дѣла допуштаю после Богоявленія или ти пре, амо доћи. Сотимъ остаємо васъ поздравлюћи и небесни благословъ желећи вам, благонаклоный.“

Ни на једном од ових писама није забележено када су примљена. Исто тако не зна се је ли на које и шта је одговорено.

Сва ова писма адресована су на владику шабачког Ђерасима; а овамо зна се да се и онај из Цариграда што дође 1817. знао Ђерасим и онај којега је завладичио први митрополит српски Мелетије. Сувише зна се за Ђерасима Грка да је оставио Шабац и епархију па отишао у сремску Митровицу а отле у Цариград. Сад, када је то било и за што — ко може знати из ових акта? Није ли дакле тако да архиву морају попунити усмена казивања? Али кога је то тако пекло да памти и да прича после тридесет година? (Продужиће се.)

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

„Берз. Хале“ јавља како Пруска све већма наваљује да се херцег Августенбурпки удали из полабских војводства, па се због тога нашла Аустрија принуђена везати своју војничку част, чим је херцег за сада осигуран од напасти какве. — Главни инспектор пруских градова дао је у лабораторијама, где се граде убојне ствари, упитати колико се до Фебруара месеца може израдити фишека за олучасте топове. — Француски вице-адмирал Лагерније иде у Мадрит с ручним писмом цара Наполеона краљици Исабели. Ствари у Шпанији једнако зло стоје и задају велике бриге; невоља гони краљицу да иде у Бијарицъ састати се с царем Наполеоном. Свештеници проповедају свуд да не треба признати краљевство италијанско, али то је по готову већ учињено и Улоа наименован је за изванредноога посланика шпањолског код двора флорентинског. Влада мадритска није одобрила поступак свог заступника при договорима с републико Чилом, по томе не стоји ни онај уговор, који је он закључио; по захтевању владе сједињених американских држава закључила је издати јој гусарицу лађу „Стопевал“. — Краљ италијански очекује се да се врати у Флоренцију. — 6. ов. мес. изгорела је у Риму палата Скара, но скупоцена галерија, која се у њој налази, остала је спасена. — У Хамбургу се бави мисирски принц Мустава-паша и страшно игра карте у тамошњем карташком друштву. — Генерал Валанс препоручује да се исељавају драговољци у Мехику па Хуареца да потпомажу, изјављујући да је Џонсон наклоњен таком предузећу а рат у Мехици помоћи ће да се јужне и северне државе опет приближе међу собом.

Курс. # ц. 5 фр. $25\frac{5}{10}$ н., сребро $7\frac{0}{0}$.

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Потписани продајем из слободне руке своју кућу у Земуну, која се налази на пијаци. На горњем спрату има 18 соба, доле два подрума са шупама и шталом; на доњем спрату 10 дућана, и носи годишње 2500 фор. аустр. вредности Последња је цена 30.000 фор. и то за готове новце. Који би желео то добро купити, нека се изволи на мене потписаног или на мог брата Тодора Урошевића у Земуну обратити.

(1—6) Лазар Урошевић.

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији.